



## Byrådssak /19

## Saksframstilling

Vår referanse: 2019/29716-1

### Statusmelding - Skolefritidsordningen

#### Hva saken gjelder:

I bystyresaken «Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune» ble det vedtatt en egen bergensmodell for SFO med satsingsområdene vennskap, lek og læring i det 21. århundre. Bergensmodellen skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere, der samhandling mellom SFO og skole styrkes. Barnas kompetanser skal fremmes gjennom vennskap, lek og læring. Planen ble vedtatt av Bergen bystyre 31.5.2017, bystyresak 147/17.

Bergensmodellen er en helhetlig plan for utvikling av SFO tilbudet i bergensskolen knyttet til kvalitetsutvikling, innhold, organisering, kompetanseheving og sosial profil på tilbudet. Målsetting er å øke kvaliteten på tilbudet og få flere barn til å delta i SFO. Planen synliggjør utfordringer og gir føringer for videre utvikling av SFO i bergensskolen. I vedtakspunkt 15 i bystyresaken fremgår det at det skal legges frem en statusmelding for SFO i løpet av våren 2019. Vedlagte sak er en oppfølging av bystyrets vedtak.

For å styrke innholdet og kvaliteten i SFO er det utarbeidet en egen rammeplan som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «sammen for kvalitet – læring» og føringene som bystyret vedtok i SFO planen. Rammeplanen ble vedtatt i bystyret januar 2018, og implementeringsarbeidet er godt i gang slik det er beskrevet i saken. SFO har også blitt en del av kvalitetsoppfølgingen. Dette understreker at SFO er en viktig del av skolens samlede virksomhet og at det stilles krav til at SFO skal arbeide systemisk med kvalitetsutvikling i sin virksomhet. Det er gledelig at det er registrert en positiv tendens fra kvalitetsoppfølgingen i 2018 til 2019, selv om det er utfordrende å finne felles tid til utviklingsarbeid mellom skole og SFO.

I tråd med SFO saken og rammeplanen for SFO gjennomføres det også organiserte aktiviteter i SFO. Dette er tilrettelegging for økt fysisk aktivitet gjennom AktiVane, kulturaktiviteter gjennom kulturkarusellen, koding for alle barn på 3. trinn og smøremåltid for samtlige SFO. Aktivitetene bidrar til å understøtte de overordnede satsingsområdene for SFO; vennskap, lek og læring.

Bergensmodellen for SFO innebærer tydeligere krav til lederrollen i SFO og det er tydeliggjort kompetansekrav til stillingen. Statusdelen viser at avdelingsleder for SFO arbeider systematisk med å følge opp og implementere rammeplanen for SFO og de kjennetegn på god praksis som er formulert i denne. Dette omfatter både å implementere rammeplanen blant de ansatte i SFO og gjøre kvalitetsutviklingsarbeidet kjent blant de ansatte. Det er tilbakemeldt fra skolene at avdelingsleder for SFO deltar i lederteamet på skolen, men at leder for SFO også er tett på praksis, tilstede i barnegruppen og følger opp fagarbeiderne og assistentene i ordningen.

Fra 2017 til 2019 er andelen avdelingsledere i SFO med høyskoleutdanning økt fra 80 prosent til 88 prosent. Byrådet vil arbeide for å nå målsettingen om at alle SFO ledere skal ha høyskoleutdanning innen 2027. Økt kompetanse blant de ansatte i SFO er viktig for å ivareta og utvikle kvaliteten i tilbudet. Det er registrert en liten økning i andelen fagarbeidere i SFO fra september 2018 til april 2019. Byrådet vil fortsatt arbeide for å øke andelen fagarbeidere i tråd med vedtak i fagarbeidersaken.

Brakerundersøkelsen viser en positiv utvikling i foresattes tilfredshet med tilbudet fra 2018 til 2019. Selv om det er en positiv utvikling fra 2018 til 2019 er det fremdeles stor spredning på samlet tilfredshet fra de ulike SFO. Siden brukerundersøkelsen er foretatt kort tid etter implementering av rammeplanen vil det være viktig å følge opp resultatene etter noen år når endringene og implementering av rammeplanen er arbeidet videre med.

Byrådet ønsker at deltakelsen i SFO skal øke. Flest mulig barn skal få mulighet til å delta på SFO og skal ikke ekskluderes fra ordningen grunnet familiens økonomiske situasjon.

Innføring av generell moderasjonsordning basert på husholdningsinntekt har til nå vist seg å være treffsikker med tanke på at den ikke er avhengig av bostedsbydel og/eller adresse, men gjelder for alle og er basert på familiens inntekt. De familiene med lavest husholdningsinntekt vil få gratis SFO plass. Det er flest familier med barn i svake levekårssoner som har fått innvilget moderasjon, noe som kan tyde på at ordningen med generell moderasjonsordning «treffer» de familiene som har mest behov på tvers av skoler og bydelsgrenser. Byrådet mener derfor at det ikke vil være behov med ordning om gratis kjernetid i utvalgte levekårssoner. Selv om antall familier som får innvilget generell moderasjon er doblet fra 2018 til 2019 anbefales det likevel at ordningen profileres ut og at det gis informasjon rettet mot de familiene som tenkes å ha mest behov for moderasjon.

Deltakelsen blant de yngste barna på 1. og 2. trinn har de siste årene vært relativt stabil. Det har imidlertid vært en liten nedgang i andelen barn på 3. og 4. trinn som benytter seg av SFO. Det har vært en markant dreining fra skoleåret 2017/18 til skoleåret 2018/2019 i at andelen som benytter seg av full plass i SFO har steget betraktelig. Kvalitets- og utviklingsarbeidet må fortsette slik at tilbudet imøtekommer forventningene til både barna og de foresatte. Samtidig er kostnad og pris en viktig faktor når familier vurderer å benytte seg av SFO. Det er en kort tidshorisont fra skoleåret 2017/2018 til skoleåret 2018/2019 til å vurdere utviklingen i deltakelse i SFO opp mot de kvalitetshevende tiltakene som er innført for SFO, deriblant innføring av rammeplan, moderasjonsordning og «Bergensmodellen for SFO». Utviklingen i deltakelse bør følges med fremover og rapporteres på i fremtidige tilstandsrapporter og kvalitetsmeldinger.

Høsten 2018 ble det også lagt frem egen sak om innhold og organisering av skolefritidsordning for barn med særskilte behov fra 1-7. trinn, samt for ungdom på 8. – 10. trinn, hvor «sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO og rammeplanen for SFO legger grunnlaget for innholdet. Egenandel for deltakelse for barn med særskilte behov fra 5-7. trinn og ungdom fra 8. – 10. trinn er også fjernet slik at tilbudet er gratis for disse familiene<sup>1</sup>.

### **Byrådets vurdering og anbefaling/konklusjon:**

I vedtaks punkt 15 i bystyresaken fremgår det at det skal legges frem en statusmelding for SFO i løpet av åren 2019. Forelagte sak er en oppfølging av bystyrets vedtak.

---

<sup>1</sup> Bystyresak 240/18: *Innhold og organisering av SFO for barn med særskilte behov på 1.- 7. trinn og tiden etter skoletid for ungdom med særskilte behov på 8.- 10. trinn*

Varslet stortingsmelding til høsten 2019 om tidlig innsats og inkludering skal blant annet omhandle SFO. Nasjonal Evaluering av SFO og rapporten fra NTNU som omtales i saken skal være en del av kunnskapsgrunnlaget for stortingsmeldingen. Det er antydning at meldingen vil omtale at kvaliteten på SFO skal styrkes gjennom å innføre en nasjonal mal for lokale rammeplaner, hvordan arbeidet med tidlig innsats kan styrkes gjennom SFO og hvordan en kan gjøre tilbudet tilgjengelig for de som har lav inntekt.

Byrådet mener at kommunen gjennom vedtatt SFO plan ved innføring av moderasjonsordning for familier med lavinntekt, implementering av rammeplan for SFO som setter krav til innhold, aktiviteter og kvalitet, samt gjennom å gjøre tilbudet gratis for elever og ungdom med særskilte behov fra 5. – 10. trinn allerede har ivaretatt flere av forslagene som gjengis i den nasjonale evalueringen av SFO og som er meldt som tema i varslet stortingsmelding høsten 2019.

**Begrunnelse for framleggelse til bystyret:**

Bystyresak 147-17, vedtaks punkt 15: Det legges frem statusmelding for SFO i løpet av våren 2019.

**Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:**

1. Statusmelding for SFO tas til orientering.
2. Vedtak om gratis kjernetid i SFO i bystyresak 147/17 erstattes av generell moderasjonsordning basert på husholdningsinntekt.

Dato: 14. mai 2019

Roger Valhammer  
Byrådsleder

Linn Kristin Engø  
Byråd for barnehage, skole og idrett

*Dokumentet er godkjent elektronisk.*

**Vedlegg:**

- Særutskrift fra drøftingsmøte den 7.5.2019.

### **Saksframstilling:**

*Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune*, ble vedtatt av Bergen bystyre 31.5.2017, bystyresak 147/17. I planen ble det vedtatt en egen bergensmodell for SFO der tilbudet skal være bygget rundt vennskap, lek og læring med satsingsområdet *vennskap, lek og læring i det 21. århundre*. Videre er det uttalt at SFO skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere, der samhandlingen mellom skole og SFO styrkes. Barnas kompetanser skal fremmes gjennom vennskap, lek og læring. Hovedmålsettingen for bergensmodellen for SFO er økt kvalitet og økt deltakelse.

I vedtaks punkt 15 i bystyresaken fremgår det at det skal legges frem en statusmelding for SFO i løpet av åren 2019. Saken vil først ta for seg den nasjonale evalueringen som ble gjennomført av SFO i perioden september 2017 til november 2018. Deretter vil en gi status på de ulike oppfølgingspunktene som ble vedtatt i bystyresak 147/17.

Høsten 2018 ble det også lagt frem egen sak om innhold og organisering av skolefritidsordning for barn med særskilte behov fra 1-7. trinn, samt for ungdom på 8. – 10. trinn<sup>2</sup>. I saken ble det vedtatt at «sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune» og Rammeplan for SFO i Bergen kommune skal legge grunnlag for innholdet i SFO for barn og ungdom med særskilte behov fra 1. – 10. trinn. fra skoleåret 2019/20. I saken ble det også vedtatt å fjerne egenandelen for ungdomsfritidsordningen (UFO) for ungdom med særskilte behov fra og med 1.1.2019. I forbindelse med budsjettvedtaket for 2018 ble egenandelen for barn med særskilte behov i SFO fra 5. – 7. trinn fjernet i 2018. SFO og UFO tilbudet for barn med særskilte behov fra 5. trinn til 10. trinn er gratis.

### **Nasjonale føringer for SFO**

I § 13-7 i opplæringslova fremgår det at: «*Kommunen skal ha eit tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1.-7. årstrinn. Skolefritidsordninga skal leggje til rette for leik, kultur- og fritidsaktivitetar med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. Skolefritidsordninga skal gi barna omsorg og tilsyn. Funksjonshemma barn skal givast gode utviklingsvilkår. Areal, både ute og inne, skal vere eigna for formålet*». Opplæringsloven pålegger alle kommuner å ha et tilbud om SFO før og etter skoletid for 1.-4. trinn, og for barn med særskilte behov for 1.-7. trinn. Kommunene er også pålagt å ha egne vedtekter for SFO, men det er ellers fastsatt få nasjonale føringer for innholdet i SFO utover at det skal gi barna omsorg og tilsyn og legges til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter og være tilpasset barnas og foreldrenes behov.

Regjeringen har varslet at stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, som etter planen skal legges frem høsten 2019, blant annet vil omhandle SFO. Den nasjonale evalueringen av SFO og rapporten fra NTNU som omtales under blir del av kunnskapsgrunnlaget for stortingsmeldingen. Det er antydning at kvaliteten på SFO skal styrkes gjennom å innføre en nasjonal mal for lokale rammeplaner, hvordan arbeidet med tidlig innsats kan styrkes gjennom SFO og gjøre tilbudet tilgjengelig for de som har lav inntekt.

### **Nasjonal evaluering av SFO**

November 2018 er det lagt frem en nasjonal evaluering av skolefritidsordningen med tittelen «*Lek, læring og ikke-pedagogikk for alle*»<sup>3</sup> av NTNU og Universitetet i Stockholm. Tidligere er det gjennomført en nasjonal evaluering av SFO i 2002<sup>4</sup>, men utover dette er det forsket lite

---

<sup>2</sup> Bystyresak 240/18: *Innhold og organisering av SFO for barn med særskilte behov på 1.- 7. trinn og tiden etter skoletid for ungdom med særskilte behov på 8.- 10. trinn*

<sup>3</sup> <https://www.udir.no/evaluering-av-sfo>.

<sup>4</sup> [https://naku.no/sites/default/files/files/Evaluering%20av%20SFO\\_nasjonal.pdf](https://naku.no/sites/default/files/files/Evaluering%20av%20SFO_nasjonal.pdf)

på SFO i Norge. Den nasjonale evalueringen fra 2018 er gjennomført perioden september 2017 til november 2018. Den har benyttet et bredt datagrunnlag og sammenliknet tallgrunnlag fra SFO i samtlige kommuner, analyse av kommunale planer og vedtekter deriblant Bergen kommune sine, og spørreundersøkelse til foresatte. Det er i tillegg gjennomført en nærmere caseundersøkelse av utvalgte SFO. SFO-ene som er valgt ut som case er lokalisert i forskjellige bydeler i Oslo og Trondheim. Resten av SFO'ene er fra Buskerud og kommuner i Nordland og Møre og Romsdal.

Evalueringen tar for seg følgende områder og problemstillinger knyttet til SFO; kommunens planer og prioriteringer, innhold og organisering av SFO, kompetanse hos ansatte i SFO, samarbeid mellom SFO og relevante aktører, inkludering og brukertilfredshet og finansieringsordninger og foreldrebetaling. Det gis en kort omtale av hovedfunnene fra den nasjonale under hvert område.

#### - Kommunenes planer og prioriteringer

Evalueringen viser til at det er store variasjoner i type rammeplaner eller andre planverk som de ulike kommunene har når det gjelder innhold og kvalitet i SFO. Det er få kommuner som har utarbeidet egne planer for SFO utenom vedtekter som er pålagt. Dette tyder på at mange kommuner i liten grad bruker SFO som et strategisk virkemiddel for å oppnå ulike målsettinger, men at de har forholdt seg til det minimumet av innhold som er påkrevd.

I de kommunene som har planer er det et tydelig skille mellom synet på SFO som en arena for læringsstøttende aktiviteter i tett samarbeid med skolen og SFO som en arena for fri lek og fritid hvor barnas daglige valg og egne initiativ er i fokus. I planene som understøtter SFO som læringsstøttende arena trekkes aktivitetsskolen i Oslo frem som et klart eksempel, mens Trondheim kommune er en av de tydeligste eksemplene som har fokus på fri lek og barns egeninitierte aktiviteter i SFO. Evalueringen viser til at blant annet Bergen kommune innehar elementer fra begge disse to retningene og at planverket til SFO kombinerer elevenes behov for fri lek, samtidig som det er rammer i SFO som gjør det mulig for barna å delta i læringsstøttende aktiviteter.

#### - Innhold og organisering av SFO

Evalueringen peker på at det stort sett er få organiserte aktiviteter i SFO før skoletid både på grunn av begrensning i tid, men også det faktum at barna kommer til ulike tidspunkt. Åpningstiden til SFO er rundt halvparten av tiden i barnehagen, eller i snitt rundt 4 timer hver dag. Aktiviteter som tilbys varierer mye i de ulike ordningene, men det er tydelig at kommunens planverk for SFO har innvirkning på innholdet i hver enkelt SFO. Samtidig finnes det store variasjoner innad i kommunene.

Det pekes også på at SFO tiden i praksis er svært kort, særlig dersom en skal rekke både mat og organiserte aktiviteter. Store barnegrupper gjør det også utfordrende å tilrettelegge både for organiserte aktiviteter og fri lek.

#### - Kompetanse hos ansatte i SFO

Andelen med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider har økt kraftig fra forrige evaluering i 2002 (fra litt over 15 prosent til 27 prosent). Andelen med lærer/pedagogisk utdanning er omtrent lik (rundt 9 prosent).

Flere SFO ledere har tilbakemeldt at de har ansatt personale i SFO på bakgrunn av andre kompetanser enn den rent formelle, som eksempelvis musikk, dans, fotball, klatring osv. SFO lederne mener disse har kunnskap og ferdigheter som passer inn i aktivitetstilbudet til den enkelte SFO, eller kan bidra med noe nytt inn i SFO sine aktiviteter.

- Samarbeid mellom SFO og relevante aktører

Av evalueringen fremgår det at ansatte og ledere i SFO som ble intervjuet etterlyste mer fokus på samarbeid mellom skole og SFO, og at man særlig savner møtepunkter hvor lærere og ansatte i SFO kunne samarbeide om ulike tiltak og fokusområder. Ansatte erfarer at skolen og lærerne ikke prioriterer å ha oppmerksomhet på hva som skjer i SFO, og at dette bidrar til et mindre enhetlig og tilpasset tilbud for barna. Flere felles møtepunkter og arenaer for samhandling etter spørres hvor både ansatte i SFO og lærere deltar og hvor samarbeid mellom SFO og skole er tema.

Videre er det forhold som tyder på at det er bedre sammenheng og samarbeid mellom skole og SFO hvor ansatte i SFO har stillingsandeler i skolen. Ved de skolene hvor ansatte i SFO ikke har stilling på skolen i tillegg, oppleves også samarbeidet mer utfordrende.

Halvparten av ansatte og SFO lederne mener det er i svært liten eller i liten grad lagt til rette for samarbeid med musikkskole, idrettsskole/idrettslag eller andre kulturinstitusjoner om aktiviteter i SFO. Om det er lagt til rette for samarbeid, tyder det på å være avhengig av om det er slike institusjoner og aktiviteter i umiddelbar nærhet til SFO.

- Inkludering og brukertilfredshet

Evalueringen tar utgangspunkt i foreldreundersøkelsen til utdanningsdirektoratet. Det store flertallet foresatte mener at barnet deres trives på SFO. Foresatte mener også at personalet bidrar til et godt sosialt miljø som er trygt for barna. Foreldregruppen er jevnt over positivt innstilt til SFO og vurderer SFO høyt på flere områder. Foreldrene er marginalt mindre positive til aktivitetstilbudet, mens de er tydelig mindre positive til måltidene i SFO og særlig spørsmål som omhandler foreldrebetaling av enkelte aktiviteter.

Det er en tendens til at foresatte med minoritetsbakgrunn er noe mer positiv enn øvrige foresatte, mens foresatte til barn med særskilte behov er noe mer negative. Dette gjelder spesielt spørsmål som omhandler bemanning, kompetanse og aktivitetstilbud. Flere ansatte trekker frem at barn med særskilte behov får lite oppfølging og at de ansatte blir dratt mellom oppfølging av enkeltbarn og barnegruppen. Foresatte til denne gruppen barn forteller også at de opplever at tilbudet er avhengig av enkeltpersoner og holdninger i omgivelsene. Videre mener de aktiviteter og innhold i SFO er mindre tilpasset deres barn enn den øvrige barnegruppen. SFO er en oppbevaringsplass for disse barna og at tilbudet velges av nødvendighet. Evalueringen viser derfor til at tilbudet ikke er en valgfri og frivillig ordning for alle. Det oppleves også urimelig at de mange steder må betale for SFO plassen, også etter barnet er gått ut av fjerde trinn. Mange opplever dette som en «ekstraskatt» siden de har barn med særskilte behov. Evalueringen peker på at selv om resultatene og tilbakemeldingene fra foresatte til barn med særskilte behov ikke er representative så kan det tyde på at flere SFO har vansker med å gi et tilfredsstillende og forsvarlig tilbud til denne gruppen barn.

Evalueringen viser også til ulike årsaker til at foresatte ikke benytter seg av SFO og mener det er knyttet til flere forhold. Utkantkommuner med store avstander og høy andel jordbruk har lavest deltakelse i SFO. Siden skyss ikke dekkes etter SFO kan dette gjøre det vanskelig for familier som er avhengig av skoleskyss i utkantstrøk å benytte seg av tilbudet.

Rundt en tredjedel av foreldre opplyser om at pris er en faktor for å ikke benytte seg av tilbudet. I større kommuner og sentrale strøk er pris et viktigere insentiv for å velge bort tilbudet. GSI tallene viser en sammenheng mellom lavere pris og/eller gratis tilbud og økt deltakelse. Deltakelsen i SFO øker når en reduserer prisen innfører gratis tilbud eller moderasjonsordning.

- Finansieringsordninger og foreldrebetaling

Evalueringen viser at pris og moderasjonsordninger varierer mye mellom kommunene. Til dette hører også forskjeller i krav om betaling for barn med rett på SFO fra femte til sjuende trinn. Prisen varierer fra 4070 for en omregnet fulltidsplass til 0 kroner. Gjennomsnittsprisen er på 2263 kroner, og de fleste SFO-er ligger mellom 1500 og 3000 kroner. Pris og sammenlikning mellom storbyene gjøres under punkt 2.4 i saksutredningen.

- Anbefaling og veien videre

Et hovedfunn fra evalueringen er at det er svært stor variasjon i SFO på både utforming, innhold, målsettinger og kvalitet mellom kommuner. I flere kommuner er det tydelige planer for SFO der tilbudet fylles med godt innhold for barna, mens andre steder er SFO mer preget av å være en oppbevaringsplass for barna, der de får tilsyn. Manglende føringer fra sentralt hold gjør at ordningen kan beskrives som svært desentralisert, der innhold og organisering kan bestemmes av kommunen eller på den enkelte SFO og er avhengig av enkeltpersoner og sammensetninger i barnegruppen. Evalueringen peker på at dette gir grobunn for et tilbud som fungerer ulikt både mellom kommuner men også innad i kommuner. I evalueringen foreslås det at løsningen på denne utfordringen kan være å styre innholdet gjennom tydeligere nasjonale føringer eller styre tilgangen til SFO ved å regulere prisen eller moderasjonsordningene ved å gjøre det likt på tvers av kommunene. En mulighet er også å gjøre SFO til en fast del av skolen.

Dersom SFO knyttes for sterkt til skolens innhold og at SFO blir læringstøttende til det arbeidet som gjøres i skolen, er det en utfordring dersom ikke alle har lik tilgang på tilbudet. Samtidig er også lekens rolle i SFO knyttet til barns utvikling og vekst – noe som også antas å være positivt for skolegangen. Det er derfor like ille å bli ekskludert fra SFO uansett innretning på tilbudet. Det er derfor ikke innretningen av tilbudet som er problematisk, men *tilgangen* på tilbudet.

En behovsprøvd moderasjonsordning vil gi støtte til de som trenger det, og dermed sikre deltakelse for de som ikke deltar på grunn av økonomiske årsaker. Utfordringen med en slik løsning er å sørge for at informasjon om tilbud og støtteordning når frem til de som kan antas å ha størst utbytte av det.

Evalueringen gir ingen fasit på hvordan SFO skal utvikles videre, men peker på at det fremdeles er slik at skolen er en rettighet og plikt for alle, mens SFO er et frivillig tilbud. Samtidig er det en ønsket utvikling å få med seg flest mulig barn i tilbudet og det er kommet flere statlige tilskuddsordninger blant annet gratis deltids plass. Det understrekes at det likevel er et godt stykke fra å gjøre tilbudet mer tilgjengelig for flere enn å gjøre det obligatorisk for alle.

Stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap som planlegges lagt frem til høsten 2019 skal blant annet omhandle SFO. Den nasjonale evalueringen av SFO vil utgjøre kunnskapsgrunnlaget i stortingsmeldingen. Det er antydning at stortingsmeldingen blant annet vil omtale at kvaliteten på SFO skal styrkes gjennom å innføre en nasjonal mal for lokale rammeplaner, hvordan arbeidet med tidlig innsats kan styrkes gjennom SFO og hvordan tilbudet kan gjøres tilgjengelig for de som har lav inntekt.

### **Status SFO i Bergen**

Hovedmålsettingen for «Bergensmodellen» for SFO er økt kvalitet og økt deltakelse.

I bystyresak «Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune», vedtatt av Bergen bystyre 31.5.2017, bystyresak 147/17.

I saken ble følgende vedtatt, vedtakspunkt 15: *Det legges frem statusmelding for SFO i løpet av våren 2019.*

Tabellen under viser hvilke tiltak og vedtak som beskrives og hva status er på de ulike tiltak og vedtakspunktene. Det gis i tillegg en gjennomgang av brukerundersøkelsen for SFO og samarbeid hjem – SFO tilslutt i saksutredningen. Alle tiltak utenom gratis kjernetid er iverksatt.



Nummerering	Vedtak	Status
1	Det utarbeides en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.	Gjennomført
2	Det innføres kvalitetsoppfølging av SFO som en del av skolenes kvalitetsoppfølging fra og med skoleåret 2017/2018. Det utvikles en egen standard tilpasset SFO som bygger på denne saken og «Sammen for kvalitet – læring».	Iverksatt
3	Bystyret vil innføre, opprettholde og videreutvikle faste organiserte aktiviteter i SFO innen fysisk aktivitet, kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider.	Iverksatt
3.1	Samarbeidet med Hordaland idrettskrets om AktiVane i Bergensskolen videreføres. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	Iverksatt
3.2	Alle SFO skal hver dag servere et enkelt og sunt smøremåltid til kostpris etter mal for smøremåltid i de kommunale barnehagene fra 1. januar 2018	Iverksatt
3.3	Det avsettes midler til kunst og kulturaktiviteter i SFO som skolene kan søke om innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Fra 2018 omfordeles 500.000, kr. av midlene avsatt til nærmiljøpakken med halvårseffekt i 2017. Innenfor avsatt sum på 500.000, kr. kan størrelse bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.	Iverksatt
3.4	Det innføres pilotprosjekt med koding for barna som ønsker det på 3. trinn i SFO tiden med oppstart høsten 2017. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett.	Iverksatt
4	Det skal ved nytilsetninger av avdelingsleder SFO stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning. Bystyret vil gi daglig leder for SFO uten høyskoleutdanning mulighet til dette innen en periode på 10 år.	Iverksatt
5	Det skal ved nytilsetninger av gruppeledere SFO stilles krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.	Iverksatt
6	Bystyret vil øke andelen fagarbeidere i SFO fra 41 % til 60 % over en femårsperiode. Dette løses dels gjennom omdisponering av midler og dels ved at behov for midler – utover driftsrammene som følger av vedtatt handlings- og økonomiplan 2017-2020 – vurderes ved rulleringen av handlings- og økonomiplan 2018-2021.	Iverksatt
7	Det innføres generell søknadsbasert moderasjonsordning i SFO basert på 6 % av husholdningsinntekt fra 1. januar 2018. Budsjettmessige konsekvenser vurderes i forbindelse med rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021  Fra skoleåret 2018/2019 innføres pilotprosjekt med gratis kjernetid for SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Omfang av pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO, vil konkretiseres ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021. Pilotprosjektet vil bli evaluert etter 2 år.	Iverksatt  Ikke gjennomført

Under følger en nærmere beskrivelse av de enkelte oppfølgingspunktene.

**1. Vedtak i bystyret: Det utarbeides en rammeplan for SFO som konkretiserer innhold og kvalitet basert på «Sammen for kvalitet – læring» og føringene i denne saken. Rammeplanen for SFO fremlegges for bystyret senere i 2017.**

Status:

Rammeplanen<sup>5</sup> for SFO ble behandlet i bystyret den 31.1.2018 og gjort gjeldende fra januar 2018. Hensikten med rammeplanen for SFO er å gi retning for innhold, organisering og kvalitetsutvikling av SFO. Den gir grunnlag for kvalitetsutvikling og kvalitetsoppfølging i SFO og bygger på føringer i SFO saken og kvalitetsutviklingsplaner for barnehage og skole. Rammeplanen gir informasjon til barn og foresatte om hva de kan forvente av SFO og gir føringer for samarbeid hjem – SFO.

Det var første gang det ble lagt frem en rammeplan som gir retning for innhold, organisering og kvalitetsutvikling av SFO. Satsingsområdet for rammeplanen er «Vennskap, lek og læring i det 21. århundre». Aktivitetsområdene fysisk aktivitet, kulturaktivitet, koding og måltider skal være virkemidler for å bygge oppunder satsingsområdet. April 2018 ble det arrangert «kickoff» samling for implementering av rammeplanen, der alle SFO ble invitert med rektor, avdelingsleder SFO og en SFO-ansatt. På samlingen ble det presentert tema knyttet til aktivitetsområdene i rammeplanen. 225 ansatte deltok på samlingen.

September 2018 opprettet byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved fagavdelingen en SFO-kompetansegruppe. Kompetansegruppen består av en avdelingsleder SFO fra hver bydel og representanter fra byrådsavdelingen. Kompetansegruppen skal fungere som en rådgivende gruppe mellom SFO i byområdene og skoleeier. Gruppen skal ta utgangspunkt i saken «Sammen i vennskap, lek og læring» og «Rammeplan for SFO», og ha fokus på implementering av disse og tiltakene som følger av SFO saken og rammeplanen. Målsetting er bl.a å sikre helhetlig implementering av SFO-saken og rammeplan for SFO, og tilrettelegge for og utvikle en helhetlig forståelse av kvalitet i SFO.

## **2. Vedtak i bystyret: Det innføres kvalitetsoppfølging av SFO som en del av skolenes kvalitetsoppfølging fra og med skoleåret 2017/2018. Det utvikles en egen standard tilpasset SFO som bygger på denne saken og «Sammen for kvalitet – læring».**

Status:

I tråd med bystyrets vedtak er det gjennomført kvalitetsoppfølging av SFO fra og med våren 2018. Halvparten av skolene gjennomførte kvalitetsoppfølging i 2018 og resten av skolene gjennomførte våren 2019. Møtene er heldagsmøter og SFO sin stemme har hatt en viktig plass. Representanter fra elevråd, FAU, SFO-ansatte, lærere og PPS deltok sammen med områdeleder, ledelsen fra skolen og rådgivere fra byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved fagavdelingen. Representantene fra elevråd og FAU deltok på første halvdel av dagen.

Tema i kvalitetsoppfølgingsmøtet i 2018 og 2019 for skolene og SFO var skolemiljø, læring og utviklingsarbeid. SFO er en viktig del av elevens helhetlige skolemiljø og spiller en viktig rolle for trivsel og sosial læring. I rammeplanen er det satsingsområdet «*Vennskap og fellesskap/Arbeid med og tilrettelegging av et godt skolemiljø*» som retter seg direkte inn mot skolemiljø i kvalitetsoppfølgingen. «*Lek/Arbeid med og tilrettelegging av lekemiljø*» og «*Læring/ Arbeid med og tilrettelegging av læringsmiljø*» er i tillegg viktige faktorer for barnas trivsel og miljø på SFO.

Tilbakemeldingene fra SFO i kvalitetsoppfølgingsmøtene er at de er fornøyd med å ha en rolle i kvalitetsoppfølgingen og at det settes fokus på det arbeidet som gjøres i SFO. I kvalitetsoppfølgingen benyttes vurderingskryss som metode. Et vurderingskryss brukes for å analysere og beskrive hva som er bra og hva som kan bli bedre på ulike områder. Hovedinntrykket fra kvalitetsoppfølgingen er at mange SFO arbeider godt for å fremme et

---

<sup>5</sup>[https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00331/Rammeplan\\_SFO\\_Berge\\_331784a.pdf](https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00331/Rammeplan_SFO_Berge_331784a.pdf)

positivt skolemiljø i samarbeid med skolen. SFO benytter blant annet de samme programmene i samarbeid med skolen for å fremme et godt skolemiljø<sup>6</sup>.

SFO har i tillegg et vurderingskryss på kollektive utviklingsprosesser som går på kompetanseheving, samarbeid og fellestid. På dette området er inntrykket noe mer varierende enn skolemiljø. De fleste SFO oppgir at de har noe fellestid med skole og at SFO har noe tid til utviklingsprosesser, men at det er en stor utfordring å finne tilstrekkelig tid til kollektive utviklingsprosesser mellom skole og SFO. Tid avsatt til utviklingsarbeid varierer også mye mellom de ulike ordningene. Noen SFO'er tilbakemelder at det er krevende å få til en god sammenheng og et godt samarbeid med skole, blant annet grunnet få felles arenaer og tid til samarbeid.

I forbindelse med kvalitetsoppfølgingen er det fra våren 2018 til 2019 registrert en positiv utvikling knyttet til SFO generelt, selv om de er ulike skoler som det er gjennomført oppfølging på. I pulje 2 av kvalitetsoppfølgingen som ble gjennomført som ble gjennomført våren 2019 er det mer positive tendenser og tilbakemeldinger om SFO fra deltakerne i kvalitetsoppfølgingen.

SFO-lederne og de ansatte som deltok i kvalitetsoppfølgingen i 2019 fremstår mer aktive og det tilbakemeldes at en ser flere fellestrekk mellom SFO og skole og at fagarbeidere som har stillinger både på skole og i SFO, arbeider mer systemisk. Etter gjennomført kvalitetsoppfølging er det også et inntrykk av at avdelingslederne for SFO har gjort endringer i hvordan utviklingsarbeid for SFO gjennomføres og at det vurderes flere arenaer for å drive utviklingsarbeid for SFO.

Våren 2019 arbeider kompetansegruppen for SFO med å utarbeide forslag til egen standard for SFO. Standarden skal rette fokus på satsingsområdene for SFO; vennskap, lek og læring og er en oppfølging av bystyrets vedtak til at det skal utarbeides en egen standard for SFO til kvalitetsoppfølgingen. Standarden var ikke klar til å tas i bruk til kvalitetsoppfølgingen i 2018. Siden kvalitetsoppfølgingen ble gjennomført på samme måte i 2019 som i 2018 ville det ikke vært mulig å ta i bruk en ny standard i 2019.

### **3. Vedtak i bystyret: Bystyret vil innføre, opprettholde og videreutvikle faste organiserte aktiviteter i SFO innen fysisk aktivitet, kulturaktiviteter, digital kompetanse og måltider.**

Status:

Vedtaket om aktiviteter i SFO er knyttet opp til flere andre vedtak i saken, deriblant AktiVane, måltider, koding, og kulturaktiviteter. Det gis derfor en status for hver enkelt av disse under.

#### **3.1 Vedtak i bystyret: Samarbeidet med Hordaland idrettskrets om AktiVane i Bergensskolen videreføres. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett**

Status:

«AktiVane» er utviklet med tanke på allsidig fysisk aktivitet i SFO hvor målsettingen er å få flere barn fysisk aktive. Kommunen har siden 2014 hatt et samarbeid med Hordaland Idrettskrets om AktiVane, som er utviklet av Idrett Bergen sør. Målet med avtalen er å få et mer aktivt og variert tilbud av god kvalitet i SFO gjennom kompetanseheving og veiledning av SFO-ansatte og elever i ungdomsskolen. Tilbudet skal være av en slik art at barna skal få mestringsopplevelser og oppleve gleden med å drive med idrett. Hovedmålgruppen er de minst aktive barna og tiltaket skal derfor ikke koste noe ekstra, ikke være styrt av påmelding og det skal være variert aktivitet med fokus på basisferdigheter. Disse kriteriene bygger også under målsettingen om at tiltaket skal være med på å utjevne sosiale helseforskjeller.

---

<sup>6</sup> Eksempler på programmer kan være Olweus eller PALS.

Barneskolene som deltar i AktiVane samarbeider med nærliggende ungdomsskoler ved at ungdomsskoleelever deltar i AktiVane som aktivitetsledere, gjennom faget utdanningsvalg, eller valgfagene «innsats for andre» eller «fysisk aktivitet og helse». Som del av AktiVane gis det også tilbud om kurs og kompetanseheving i «Aktivitetslederkurs barneidrett». Kurset gis både til SFO ansatte og ungdomsskoleelever som deltar som aktivitetsledere.

Det er frivillig for skolene å delta i AktiVane, også etter de har vært med i programmet. Skoler som starter med AktiVane får tett oppfølging og veiledning, men det er også viktig med oppfølging i etterkant for å beholde fokuset og rammen som AktiVane er bygget rundt. Det er tilbakemeldt til Hordaland idrettskrets at det er ønskelig å først prioritere å få med skoler i svake levekårssoner. 5 av skolene som er med i AktiVane ligger i svake levekårssoner.

Tabellen under viser utvikling fra 2013 til 2019 i antall barneskoler/SFO med AktiVane.

År	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall SFO	2	4	9	15	20	23	25 <sup>7</sup>

SFO som er med i AktiVane tilbakemelder at det er fornøyd med opplegget og samarbeidet med Hordaland idrettskrets og Bergen Idrett sør. Det er imidlertid en utfordring for enkelte skoler å benytte AktiVane pga. beliggenhet, transport, timeplan, samt at ikke alle ungdomstrinn har AktiVane gjennom utdanningsvalg eller valgfag.

Det skrives 2 masteroppgaver om AktiVane. Den ene har tittel «*Evaluering av AktiVane*» med følgende problemstilling: *Hvordan beskriver SFO-ledere og SFO-ansatte implementeringen av og den daglige gjennomføringen av AktiVane?* Den andre har tittelen: «*En evaluering av ungdomsskoleelevers erfaringer av å delta i programmet AktiVane*». Problemstillingen for denne oppgaven er hvilken betydning AktiVane har hatt for ungdomsskoleelevene som deltar i prosjektet. Masteroppgavene kan gi nyttig tilbakemelding til hvordan AktiVane kan videreutvikles. Disse skal etter planen være ferdig i løpet av våren 2019.

SFOene tilbakemelder at fysisk aktivitet er høyt prioritert. Generelt tilrettelegger de fleste SFO-ene i de ulike bydelene for fysisk aktivitet. Eksempler på aktiviteter/organisering av fysisk aktivitet er i tillegg til AktiVane, bruk av gymsal/idrettshall/fotballbane, svømming, samarbeid med lokale idrettslag og turer i nærmiljøet.

Per i dag har ikke SFO-ene fått tilbud om kompetanseheving i fysisk aktivitet utover AktiVane. Kommende skoleår, 2019/2020, vil kompetanseheving i fysisk aktivitet for ansatte i SFO få større fokus. Byrådsavdeling ved barnehage, skole og idrett ved fagavdelingen planlegger kursing for ansatte på SFO med ca. 2-3 ansatte fra hver ordning.

I vedtatt økonomiplanen 2018 - 2021 ble det avsatt midler til å styrke innholdet i SFO øremerket fysisk aktivitet og koding fra og med høsten 2017. Samlet årlig ramme til fysisk aktivitet og koding i SFO utgjør 1,4 mill. kr. pr. år.

### **3.2 Vedtak i bystyret: Alle SFO skal hver dag servere et enkelt og sunt smøremåltid til kostpris etter mal for smøremåltid i de kommunale barnehagene fra 1. januar 2018**

Status:

Desember 2017 ble det sendt ut informasjonsskriv om innføring av smøremåltid til alle kommunale grunnskoler med SFO. I informasjonsskrivet er det gitt retningslinjer for

<sup>7</sup> Barneskoler/SFO med Aktivane pr. april 2019: Kirkevoll, Liland, Søreide, Rolland, Fridalen, Sædalen, Lone, Slettebakken, Lyshovden, Ulsmåg, Mathopen, Landås, Skjold, Olsvik, Flaktveit, Kronstad, Smørås, Skranevatnet, Aurdalslia, Loddefjord, Minde, Skeie, Søråshøgda, Kringlebotn, Varden.

smøremåltidet som er i tråd med Helsedirektoratets retningslinjer for skolemåltid som skal fremme helse, trivsel og læring. I tråd med bystyrets vedtak ble det innført et enkelt og sunt smøremåltid ved SFO i Bergen fra januar 2018.

Måltidet skal være en arena for sosial samhandling og fellesskap. I løpet av relativt kort tid etter innføringen, hadde alle SFO-ene i Bergen på plass måltidet. Rammebetingelsene for gjennomføring av smøremåltid har vært ulikt fra de ulike ordningene. I den forbindelse er det gjennomført mindre fysiske tilrettelegginger på kjøkken, innkjøp av hvitevarer og diverse utstyr det var behov for i forbindelse med gjennomføring av smøremåltidet. Kommunen har også hatt dialog med mattilsynet som har kommet med råd, veiledning og retningslinjer rundt servering av måltider.

Noen SFO har tilbakemeldt at det er ressurskrevende og at det tar mye tid fra andre fokusområder. Samtidig har de fleste fått på plass gode rutiner for tilberedning og gjennomføring av smøremåltidet.

«Smaksverkstedet» er et ukentlig etterskoleprogram i regi av folkelig. Målet er å inspirere barn og unge til et sunt og bærekraftig kosthold og gode matvaner, og å spre matkompetanse og matglede. Smaksverkstedet skal bidra til å utjevne sosiale ulikheter i helse. I 2018 var det avsatt 400.000 kr. til Smaksverkstedet i Bergen. Smaksverkstedet ble gjennomført høsten 2018 for rundt 240 elever på 4. trinn på 7 skoler, Kjøkkelvik, Kronstad, Loddefjord, Lyshovden, Olsvik, Sælen og Ytre Arna.<sup>8</sup>

I 2018 ble aktivitetsprogrammet «matjungelen» i regi av folkelig startet som et pilotprosjekt ved seks SFO'er. Prosjektet er et samarbeid mellom Folkelig, Helsedirektoratet, Opplysningskontoret for Frukt og Grønt, Høgskulen på Vestlandet og Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet. I matjungelen skal elevene lære mer om mat og bærekraft. Matjungelen er et gratis aktivitetsprogram for SFO som inneholder en kompetansehevingspakke for SFO-ansatte, aktivitetsopplegg for barna og oppskrifter til bruk på SFO. Innholdet i Matjungelen er kunnskapsbasert og i tråd med Helsedirektoratets kostråd og Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skole og SFO. Matjungelen kan bidra til å hjelpe SFO med å oppfylle de nasjonale retningslinjene for mat og måltider i skolen, og kan potensielt bidra til å redusere sosial ulikhet i kosthold.

Pilotprosjektet har vært vellykket og konseptet skal nå videreutvikles mot et nasjonalt prosjekt. Første fase innebærer en utrulling til SFO i Hordaland, skoleåret 18/19. Fra 2019 har 25 SFO ved barneskoler i Bergen og totalt 58 SFO i Hordaland meldt seg på aktivitetsprogrammet<sup>9</sup>. Matjungelen åpner allerede nå for påmelding nasjonalt, for ny pulje med oppstart ved skolestart høst 2019.

**3.3 Vedtak i bystyret: Det avsettes midler til kunst og kulturaktiviteter i SFO som skolene kan søke om innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Fra 2018 omfordales 500.000, kr. av midlene avsatt til nærmiljøpakken med halvårseffekt i 2017. Innenfor avsatt sum på 500.000, kr. kan størrelse bli justert etter etterspørsel, behov og omfang av aktiviteter som det søkes om midler til.**

Status:

---

<sup>8</sup> <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byradsavd-for-barnehage-skole-og-idrett/346/article-156761>

<sup>9</sup> <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byradsavd-for-barnehage-skole-og-idrett/346/article-159097>

Bystyret har i tillegg følgende merknad i SFO saken: *SFO kan gjennom idrett og kultur bidra til å motivere elevene ved å legge til rette for at elevene kan utvikle egne talent og interesser. Bystyret vil derfor fremheve viktigheten av et godt kulturtilbud i SFO, i tillegg til idrettstilbud.*

Høsten 2017 ble det lyst ut 250.000, kr. til samtlige barneskoler med SFO for gjennomføring av kulturaktiviteter i SFO tiden. SFO måtte i søknaden angi hvilke typer kultur- kunstaktivitet som det søkes om midler til gjennomføring av, varighet og omfang av tilbud og hvor mange barn i SFO som ville få tilbudet og hvem som skulle gjennomføre tilbudet, eksempelvis kulturskole, kunstnere, foreninger, organisasjoner eller SFO selv. 39 barneskoler søkte om ulike kulturaktiviteter i SFO tiden og fikk innvilget de midlene som var avsatt til formålet høsten 2017.

Fra 2018 ble det ikke videreført at SFO kunne søke om midler til kulturaktiviteter. For å få til et mer helhetlig kulturtilbud i SFO i tråd med intensjonene i rammeplanen og som oppfølging av bystyrets vedtak har Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett (BBSI) samt byrådsavdeling for klima, kultur og næring (BKKN) i 2018 inngått samarbeid om kulturkarusellen i SFO.

Kulturkarusellen ble etablert i 2017, og er basert på mange års erfaring med samarbeid mellom kulturskolen og skoler/ SFO i Bergen. Målsetting er at barn i SFO gjennom tilbudet skal få et strukturert og variert møte med ulike kunstfag og at SFO får økt kompetanse i å arbeide med kunstfagene gjennom samarbeidet med kulturskolens kunstnere. Tilbudet skal være et forpliktende, langvarig kvalitetssamarbeid om kulturaktiviteter mellom kulturskole og SFO. Tilbudet er gratis for foresatte og kostnadene dekkes av kommunen over avsatte midler i vedtatt budsjett.

12 skolefritidsordninger samarbeidet med kulturskolen om Kulturkarusellen i 2018. I 2019 er kulturkarusellen utvidet til SFO ved 34 barneskoler. På den enkelte SFO gis tilbudet 1,25 time pr. gruppe. Det er ca. 15 elever pr. gruppe. Byrådet har som mål at alle SFO'er skal få mulighet til å samarbeide med Kulturkarusellen. Ansatt i SFO og kulturskolelærer har korte møter i for- eller etterkant av hver gruppe for kvalitetssikring og utvikling. Ansatte i SFO involveres og er aktiv i det kunstfaglige arbeidet. Kulturkarusellen beskrives som et nybrottsarbeid i nasjonal sammenheng.

Det er utarbeidet en rapport/evaluering<sup>10</sup> høsten 2018 av kulturkarusellen og kulturskolen. Formål med rapporten er å lære av de erfaringer som er gjort. Rapporten tar for seg samarbeidet mellom kulturskolen og SFO, kunstfaglærernes rolle og hvordan de involverer SFO personalet, hvordan SFO ansatte og deres kompetanse knyttet til kunst og musikk er utviklet og hvordan SFO kan ta med seg kunst og kultur videre i det daglige arbeidet i SFO. Medvirkning, deltakelse, spontanitet, undring, utforskning, komponering, lek og konsentrasjon er noen stikkord som benyttes for å beskrive innholdet i kulturkarusellen.

I rapporten pekes det på at samarbeidet mellom kulturskolelærerne og SFO har fungert bra, det har vært lærerikt for SFO og at det blant annet har gitt inspirasjon til SFO å fortsette med kunst og kulturaktiviteter. En utfordring på enkelte SFO er avsetting av tid til å følge opp arbeidet noe som er en forutsetning for erfaringsdeling og videreføring av kunnskap internt på SFO. En tilstedeværende og engasjert SFO leder er en forutsetning med tanke på videreføring, deling og utvikling for at kulturkarusellen skal lykkes.

I rapporten fremholdes det at SFO blir stadig bedre rustet og har fått inspirasjon til å ta kunst og kultur videre i hverdagen. Flere, men ikke alle uttrykker at de vil kunne videreføre erfaringene og utfordringen er hvordan en skal legge til rette for intern videreføring og utvikling i SFO. Det er viktig med utvikling av rutiner for hvordan dele erfaringer, slik at

---

<sup>10</sup> [https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00346/Evalueringsrapporte\\_346804a.pdf](https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00346/Evalueringsrapporte_346804a.pdf).

metoder og lærdom fra samarbeidet aktivt benyttes av flere i SFO for at målsetting i rammeplanen for SFO skal oppfylles.

Det er også antydnet i rapporten at kunstneriske prosesser styrker mange barn som sliter i hverdagen på ulike måter. Utfordringen blir å holde fokuset på disse barna og gi dem muligheter til å utfolde seg videre i hverdagen.

### **3.4 Vedtak i bystyret: Det innføres pilotprosjekt med koding for barna som ønsker det på 3. trinn i SFO tiden med oppstart høsten 2017. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett.**

Status:

Koding innbyr til kreativitet, samarbeid, prøving, feiling og mestring. Ved å lære programmeringsspråk vil barna bli i stand til å forstå teknologien bedre. Koding som aktivitet kan knyttes til det som i fremtiden vil være viktige kompetanseområder; fagspesifikk kompetanse, kompetanse i å lære, kompetanse i å kommunisere samt kompetanse i å utforske og skape. Å lære å kode innebærer å skape og kommunisere digitalt. Koding gir barna nye metoder for problemløsning og mulighet til å jobbe kreativt og skape konkrete produkter. Barna skal lære et digitalt språk gjennom lek med programmer.

Høsten 2017 ble det forsøkt igangsatt et pilotprosjekt med koding for elever på 3. trinn i SFO. I første omgang var piloten tenkt gjennomført på ulike skoler i hver bydel, Olsvik, Skranevatnet, Apeltun, Garnes B, Haukedalen, Ny-Krohnborg og Krohnengen. Piloten skulle gjennomføres ved at ungdomsskoleelever som har koding som valgfag skulle kurse barn på 3. trinn i SFO tiden. En ungdomsskole knyttet blant annet til seg tre barneskoler og dette ble prøvd ut med elever i skolen/SFO i en periode høsten 2017 og våren 2018. Pilotprosjektet ble i denne formen ikke gjennomført grunnet flere utfordringer med skyss, transport og timeplaner for ungdomsskoleelevene.

Byrådsavdelingen har derfor vurdert en annen innretning på koding for elever på 3. trinn. Tilbud om koding gjelder for alle elever på 3. trinn, men skal gjennomføres av SFO i SFO tiden, og vil ikke involvere ungdomsskoleelever som var tenkt i den opprinnelige piloten. Som del av satsingen på koding for alle elever i SFO på 3. trinn og for å ivareta aktivitetsområdet «koding» i rammeplanen har byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har fagavdelingen høsten 2018 utviklet kurs i koding for alle SFO.

Byrådsavdelingen har valgt KUBO og Scratch som verktøy for koding og programmering. KUBO er et lavterskelverktøy og krever verken tilkobling til PC/Chromebook eller lang opplæring. KUBO er en robot som kan programmeres til å bevege seg. Scratch er et eksempel på blokkprogrammering. Barna kan kode tegninger og enkle spill i Scratch

To ansatte fra hver SFO ble invitert til å delta på kurs i koding i januar/februar 2019. Kurset har til hensikt å gjøre assistentene på SFO i stand til å gi elevene på 3. trinn god kjennskap til grunnleggende algoritmisk tenkning og enkel koding. Kurset er tredelt og inneholder grunnprinsipper i algoritmisk tankegang, innføring i KUBO og grunnleggende funksjoner og muligheter, samt blokkprogram ved koding av tegninger og enkle spill i Scratch ved bruk av PC, Chromebook eller lignende. Det er utarbeidet eksempler på opplegg for hver av de tre delene som personalet i SFO kan bruke når en presenterer programmering for barna. Hvis SFO ønsker å bruke andre støtteverktøy står de fritt til dette, men det gis kun enkel opplæring og støtte i bruk av KUBO og Scratch. Det er gjennomført 6 praktisk tilrettelagte kursrekker i perioden januar - februar 2019 for samtlige SFO i kommunen og 132 ansatte.

I forbindelse med kursingen er det kjøpt inn utstyr til alle skolefritidsordningene til bruk i kodingsaktivitetene. Klassesett av KUBO er kjøpt inn og hver SFO i kommunen vil få tildelt et klassesett i forbindelse med opplæringen. Det er også utarbeidet støtteverktøy i form av

manualer som SFO`ene kan benytte i arbeidet med barna. Dette støtteverktøyet er tredelt og er tenkt å være en hjelp til progresjon i arbeidet. Flere SFO er allerede godt i gang med arbeidet med koding og programmering, og den enkelte SFO står selvsagt fritt til selv å utvide sitt lokale tilbud, eller plukke elementer fra dette støtteverktøyet.

Samlet årlig ramme til fysisk aktivitet og koding i SFO utgjør 1,4 mill. kr. pr. år.

#### **4. Vedtak i bystyret: Det skal ved nytilsetninger av avdelingsleder SFO stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning. Bystyret vil gi daglig leder for SFO uten høyskoleutdanning mulighet til dette innen en periode på 10 år.**

Status:

I bystyresak 147/17: «Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune» ble lederrollen i SFO drøftet. Det er avdelingsleder for SFO sin kompetanse som er med på å sikre den barnefaglige kvaliteten i ordningen. Lederen skal være tett på sine ansatte og veilede. I saken ble det konkretisert at avdelingsleder for SFO skal:

- Være tett på personalet sitt – veilede og modellere.
- Være tilstede der møtet mellom barn og ansatte foregår.
- Følge opp de ansattes læring og virksomhetens utvikling.
- Følge opp kjernevirksomheten.

Ledelse av SFO er også et av områdene som er omtalt i rammeplanen. Leder i SFO skal sikre et tilbud av god kvalitet i tråd med rammeplanens satsingsområder; vennskap, lek og læring.

Byrådsavdelingen har våren 2019 sendt forespørsel til rektorene på barneskoler med SFO om hva som generelt er gjort innenfor ledelse av SFO siden vedtak av SFO saken og implementering av rammeplanen. Av totalt 66 SFO i kommunen svarte 43 på forespørselen. Under gjengis inntrykk etter mottatte tilbakemeldinger. 39 SFO svarer at avdelingsleder for SFO arbeider systematisk med å følge opp og implementere rammeplanen for SFO og de kjennetegn på god praksis som er formulert i denne. Tilbakemeldingene går ut på at det arbeides med å implementere rammeplanen blant de ansatte i SFO og gjøre kvalitetsutviklingsarbeidet kjent blant dem. Avdelingslederne er tett på praksis og følger opp fagarbeiderne og assistentene i ordningen. Av 43 SFO nevner også 19 SFO at avdelingsleder for SFO er med i skolens lederteam og deltar på felles ledermøter.

Av 43 SFO er det 13 som trekker frem at det tilrettelegges for felles planleggingsdager og personalmøter mellom skole og SFO, hvor det settes fokus på felles utviklingsarbeid, samarbeid, og planverket fra sammen for kvalitet – læring og rammeplan for SFO. Å sette av tilstrekkelig tid til felles utviklingsarbeid og utviklingstid er likevel et område som blir trukket frem som utfordrende i forbindelse med kvalitetsoppfølgingsmøtene som er gjennomført i 2018 og 2019.

I SFO planen ble det, i tillegg til å tydeliggjøre lederrollen i SFO også vedtatt at det ved nytilsetninger av avdelingsleder for SFO stilles krav om fortrinnsvis høyskoleutdanning og at ledere uten høyskoleutdanning skal få mulighet til å få dette innen en periode på 10 år.

I 2017 var det 59 årsverk eller 80 prosent av lederne i SFO som hadde høyskoleutdanning. I 2019 er det også 59 årsverk, men prosentandelen har økt til 89 % prosent med høyskoleutdanning. Årsaken til det høyere prosenttallet er at det er noen færre barneskoler i 2019 enn det var i 2017, jf. nedleggelse av noen barneskoler som følge av vedtak i skolebruksplanen. På skolene som ble lagt ned hadde heller ikke SFO leder høyskoleutdanning. Det er pr. april 2019 7 årsverk ledere i SFO uten høyskoleutdanning.



Byrådsavdelingen har i områdemøter med skolene formidlet at det ved nytilsetninger av avdelingsledere for SFO, fortrinnsvis skal stilles krav om høyskoleutdanning. Det er fremdeles en målsetting at samtlige SFO ledere skal ha høyskoleutdanning innen 2027.

**5. Vedtak i bystyret: Det skal ved nytilsetninger av gruppeledere SFO stilles krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.**

Status:

I SFO ordninger med mer enn 80/150/200 barn kan det ansettes gruppeledere. I SFO med to eller flere baser skal det være en gruppeleder pr. base. Gruppeledere skal i samarbeid med avdelingsleder hjelpe til og ta ansvar for det praktiske og pedagogiske arbeidet og har ansvar for planlegging, legge til rette for og gjennomføre aktiviteter og ledelse av barnegruppen.

Byrådsavdelingen har i områdemøter med skolene formidlet at det ved nytilsetninger av gruppeledere for SFO skal stilles krav om fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.

**6. Vedtak i bystyret: Bystyret vil øke andelen fagarbeidere i SFO fra 41 % til 60 % over en femårsperiode. Dette løses dels gjennom omdisponering av midler og dels ved at behov for midler – utover driftsrammene som følger av vedtatt handlings- og økonomiplan 2017-2020 – vurderes ved rulleringen av handlings- og økonomiplan 2018-2021.**

Status:

I bystyresak 253/18: *Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet* vedtok bystyret en strategi å sikre økt andel fagarbeidere gjennom tilrettelegging for at assistenter tar fagbrev innen barnehage, skole og idrett og rekruttering av fagarbeidere. Saken har to hovedmålsettinger; å øke andel fagarbeidere i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett samt å gjøre det mer attraktivt å være lærling og fagarbeider i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett.

I tillegg ble følgende merknad fremsatt i behandlingen av SFO saken, bystyresak 147/17: *Bystyret vil fremheve at tiden i SFO er barnas fritid. Læring i SFO skal skje gjennom vennskap, lek og utvikling av sosial kompetanse. Dette krever kompetente ansatte som kan hjelpe, støtte, inkludere og utfordre barna i den frie leken.*

Med fokus på lek og de ansattes rolle i leken, ble det 29. august 2018 arrangert samling hvor alle ansatte i SFO ble invitert. Tema var lekens betydning i barns utvikling og læring og hvordan barns egne valg medvirker til fysisk lek, vennskap og interaksjon med den sosiale omverden. Det ble i tillegg gitt informasjon om ulike muligheter for de ansatte i SFO til å ta fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget. 375 ansatte i SFO deltok på samlingen.

Kommunen har en uttalt målsetting om å tilrettelegge for en heltidskultur blant annet ved at den gjennomsnittlige stillingsstørrelsen til kommunens ansatte går opp, i saken: *Heltidskultur og håndtering av midlertidige bemanningsbehov* (B-sak 1248/17). Byrådsavdelingen har sendt forespørsel til rektorene på barneskoler med SFO om praksis vedr. stillinger på tvers av skole og SFO. 43 av 66 SFO svarte på forespørselen. Samtlige som gir tilbakemelding på dette punktet tilbakemelder at ansatte i SFO også har stillinger i skolen. I tillegg forsøkes det å gi hele stillinger så langt det er mulig. Fra 1 SFO problematiseres det at det er mindre behov for assistentressurs inn i skolen og at dette gjør det utfordrende å få store nok stillingsprosenter. I tillegg fremkommer det at kombinerte stillinger i skole og SFO med større stillingsbrøker medfører at ansatte må veksle mellom å arbeide i skole og SFO når skoletid og SFO-tid overlapper. Dette medfører at bemanningen i en periode er mindre.

Hovedinntrykket er at varierer mellom de ulike skolene hvordan en klarer å tilrettelegge for størst mulig stillingsprosent for de ansatte, men at de fleste klarer å tilrettelegge for dette.

Som tiltak er det i saken fastsatt måltall for antall fagarbeidere. Videre henvises det til bystyresak 153/17: *Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen* at det allerede er fastsatt et måltall for SFO der bystyret har vedtatt at andelen skal øke fra 41 prosent til 60 prosent over en femårsperiode. Måltallet fra fagarbeidersaken er likt det som var formulert i SFO saken; andelen fagarbeidere skal økes til 60 prosent over en femårsperiode.

I fagarbeidersaken fremgår det at pr. 29.8.18 var 36 prosent av de ansatte i SFO barne- og ungdomsarbeidere, noe som tilsvarer 156 årsverk. 2 prosent av de ansatte i SFO innehar et annet fagbrev, for eksempel innen renhold, helse eller som kokk. 45 prosent av de ansatte i SFO er assistenter, noe som utgjør 192 årsverk og 15 prosent utgjør ledelse og 2 prosent utgjør annet personale.

36 prosent andel fagarbeidere jf. fagarbeidersaken avviker fra bystyresaken «Sammen i vennskap, lek og læring - helhetlig plan for SFO i Bergen kommune» (B-sak 153/17) hvor det fremgår at fagarbeiderandelen i 2017 var 41 prosent. Grunnen til at fagarbeiderandelen er 36 prosent i 2018 betyr ikke at det har vært en nedgang i andel fagarbeidere, men at utregningen ikke baserer seg på de samme forutsetningene. I SFO saken ble ikke ledelse inkludert i utregningen, noe som forklarer differansen mellom tallene fra 2017 og 2018.

Andelen fagarbeidere pr. april 2019 er 37 prosent, eller en økning på 1 prosentpoeng fra utgangen av august 2018 til april 2019. Denne utregningen er basert på de samme forutsetningene som i fagarbeidersaken. I denne saken tas det utgangspunkt i de samme forutsetningene som i fagarbeidersaken - andelen fagarbeidere i SFO er 37 prosent pr. april 2019.

Kommunen arbeider for å få flere fagarbeidere ved å fortrinnsvis lyse ut etter fagarbeider ved nytilsetninger, og tilrettelegge for at ufaglærte ansatte kan ta fagbrev som praksiskandidat i arbeidstiden. I tillegg er det i vedtatt handlings- og økonomiplan 2019-2022 avsatt 4,5 millioner kroner ekstra til et prøveprosjekt med en lokal læreplassgaranti fra høsten 2019. Læreplassgaranti er et viktig signal til ungdommer som vurderer å velge yrkesfag, og gir forutsigbarhet og sikkerhet i forhold til læreplass og jobbutsikter.

For at alle enheter, uavhengig av sin økonomiske situasjon skal få like muligheter til å melde kandidater på i studieringen, er det avsatt midler til kompetanseheving for ufaglærte/assistenter i barnehage og på skole/SFO, som skal brukes til å dekke vikarutgifter. Som et resultat av dette har byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett fra våren 2018 innført en mer enhetlig praksis for dekking av vikarutgifter. Barnehager, skoler og SFO får nå dekket faktisk medgåtte vikarutgifter for assistenter i de timene de deltar på undervisningssamlingene i studieringen. Tilbakemeldingene på ordningen er svært positive og studieringen melder om økt interesse. I fagarbeidersaken ble det vedtatt å videreføre ordningen med dekking av vikarutgifter for de timene assistentene i barnehage, skole og SFO deltar i studieringen.

Pr. april 2019 er det 26 ansatte fra barnehage, skole/SFO som deltar i studieringen, hvorav 11 stykker fra SFO/skole.

«Fagbrev på jobb» er en ny ordning som et alternativ til dagens ordninger for fag- og svennebrev. Ordningen er en ny vei til fagbrev, og målgruppen for ordningen er voksne i arbeidslivet som har fullført grunnskole eller tilsvarende opplæring og er i arbeid som gir relevant praksis for lærefaget. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har i samarbeid med yrkesopplæringen i Bergen kommune allerede i dag et opplegg med undervisning i

arbeidstiden for praksiskandidater som ønsker å ta fagbrev, gjennom den etablerte studieringen. Det vil være naturlig at «Fagbrev på jobb» ses i sammenheng med denne ordningen.

**7. Vedtak i bystyret: Det innføres generell søknadsbasert moderasjonsordning i SFO basert på 6 % av husholdningsinntekt fra 1. januar 2018. Budsjettmessige konsekvenser vurderes i forbindelse med rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021**

Status:

Hovedmålsettingen for «Bergensmodellen» for SFO er økt kvalitet og økt deltakelse i SFO. Pris og kostnad for en SFO plass har konsekvenser for deltakelsen, men også selve kvaliteten på tilbudet antas å ha en effekt på deltakelsen.

I tillegg til innføring av generell moderasjonsordning ble det fremsatt merknader knyttet til pris og kostnad for SFO:

*Merknad 1 SFO er et frivillig tilbud som foreldre må betale for at barna skal benytte seg av. Det er viktig å sørge for at kostnadene blir forutsigbare, og at barn i SFO har mulighet til å delta i alle aktiviteter som tilbys, uavhengig av foreldrenes økonomi. Bystyret ber derfor om at kommunen sørger for at alle kostnader knyttet til deltakelse i SFO kommer på en faktura. Maksimalprisen, eventuelt med moderasjon skal dekke alle utgifter for SFO inkludert mat, aktiviteter og alle former for utstyr.*

*Merknad 2 Bystyret viser til retningslinjer for utestående foreldrebetaling i SFO, og understreker viktigheten av at det prioriteres å bruke ressurser på følge opp foreldre som ikke betaler i tide. Dette er både for å unngå at mennesker opparbeider seg gjeld til Bergen kommune, og for å unngå at barn som har behov for en SFO-plass mister plassen. Bystyret understreker at plassoppsigelse kun kan benyttes når alle andre tiltak er forsøkt.*

Kostnader til både plass for SFO og kostnader til mat kommer på samme faktura. Kostpenger må betales uavhengig om familier ellers får gratis tilbud over moderasjonsordningen. Dette samsvarer også med regelverket og praksisen på barnehage.

I bystyresak 20/16: *Reviderte retningslinjer ved manglende betaling for plass i barnehage*, ble det skilt mellom barnehage og SFO, idet det er en vesentlig prinsipiell forskjell på en lovpålagt tjeneste som barnehage og et frivillig tilbud som SFO. Når det gjaldt SFO beholdt en praksis med plassoppsigelse ved vesentlig mislighold (tre måneders utestående betaling), samt kravet om at gjelden for SFO-plassen må være innfridd før det tildeles ny plass. Parallelt med varsling om oppsigelse og ordinær saksgang rundt innkreving av beløpet fra kemnerens side, skal hjelpebehovet kartlegges og det skal gis veiledning om moderasjonsordninger, økonomisk stønad, betalingsordninger etc. Det er rektor som har ansvaret for at dette blir gjort. Tap av plass i SFO er resultatet når alt annet er utprøvd.

Det er en uttalt målsetting i «Bergensmodellen» at flere barn får mulighet til å delta i SFO. SFO er en viktig arena for barn som ellers ikke deltar i noen fritidstilbud eller foreldrebetalte aktiviteter utenom skoletid. SFO skal være en arena for vennskap, lek og læring som barn ikke skal ekskluderes fra på grunn av familiens økonomiske situasjon.

Ut fra tabellen under har Bergen kommune lavere priser på deltakelse i SFO enn flere av de andre kommunene det er naturlig å sammenlikne seg med og dette gjelder spesielt pris for hel plass. De fleste kommunene har moderasjonsordninger knyttet til inntekt, mens Oslo i tillegg har en ordning med gratis plass etter skoletid etter skoletilhørighet og bostedsbydel. Det varierer på hvilke årstrinn mellom de ulike skolene som får dette tilbudet. I Oslo er det en uttalt målsetting med gratis SFO plass etter skoletid å styrke elevenes språkferdigheter, øke deltakelsen, heve kvaliteten og sikre et likeverdig tilbud.

Kommune	Pris hel plass. pr. mnd.	Pris redusert plass pr. mnd.	Moderasjonsordning	Matpenger	Barn med særskilte behov
Oslo kommune	3079, kr.	2081, kr.	- Moderasjon basert på husholdningsinntekt. - Moderasjon basert på bostedsbydel (Gratis ettermiddagsplass)	51 kr. til kostpenger er bakt inn i prisen.	Gratis fra 5 – 7 trinn.
Bergen kommune	2615, kr.	2080, kr.	- Moderasjon basert på husholdningsinntekt. - Søskenmoderasjon for familier med mer enn to barn i SFO.	255 kr. pr. måned som kommer i tillegg.	Gratis fra 5-7 trinn. 8 - 10 trinn er gratis fra 1. januar 2019.
Trondheim kommune	2838, kr.	1903, kr.	- Moderasjon basert på økonomisk situasjon.	Ikke spesifisert	
Stavanger kommune	2929, kr.	2016, kr.	- Moderasjon basert på husholdningsinntekt. - Søskenmoderasjon.	Ikke spesifisert	
Bærum kommune	3110	1410, kr. (2 dager) – 2470, kr. 4 (4 dager)	- Moderasjon basert på husholdningsinntekt.	Ikke spesifisert	

Nasjonalt viser tall at det er stadig flere barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Over 100.000 barn under 18 år bodde i en husholdning med vedvarende lavinntekt i 2016, noe som utgjør 10,3 prosent av alle barn i denne aldersgruppen. Det er særlig familier med innvandrerbakgrunn som er sterkt representert i lavinnteksgruppen, men også etter 2011 har det blitt flere barn uten innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt<sup>11</sup>. I rapporten levekår og helse i Bergen fra 2016 er det også tydelige geografiske forskjeller i levekår, og i enkelte deler av byen er over 15 prosent av barna fra husholdninger med lavinntektshusholdninger<sup>12</sup>

SFO er en arena for inkludering og naturlig språklæring gjennom vennskap og lek med andre barn. I SFO saken ble det problematisert at det er en utfordring å få barn fra lavinntektsfamilier til å delta i SFO siden kostnaden for å la barnet gå på SFO er for høy. Det ble derfor innført moderasjonsordning i SFO etter husholdningsinntekt. Ingen familier skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en SFO plass. Kostnadene ved innføring av moderasjonsordning ble konkretisert i handlings- og økonomiplanen 2018 – 2021.

Moderasjonsordning for SFO ble innført fra og med januar 2018.<sup>13</sup> Husholdninger med samlet inntekt under 479 417 kroner kan søke om moderasjon. Mars 2018 fikk 414 barn, eller 349 familier moderasjon i SFO basert på husholdningsinntekt. Pr. mars 2019 er det 771 barn, eller 681 familier som får moderasjon basert på husholdningsinntekt. Fra 2018 til 2019 er det nesten en dobling av antall familier som får innvilget moderasjon i SFO basert på husholdningsinntekt. I snitt betalte familiene 1311 kr. for en plass pr. måned, men det er stor variasjon på hvor mye hver enkelt familie betaler. Noen får gratis plass og andre betaler

<sup>11</sup> <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>.

<sup>12</sup> [https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00328/Levek\\_r\\_og\\_helse\\_20\\_328479a.pdf](https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00328/Levek_r_og_helse_20_328479a.pdf)

<sup>13</sup> <https://www.bergen.kommune.no/tjenestetilbud/barn-og-familie/barn-og-foreldre/kontantstotte/reduert-foreldrebetaling-i-barnehage-og-sfo>

nesten full pris siden moderasjonen beregnes ut fra familiens skattepliktige person- og kapitalinntekt.

Det er likevel viktig å profilere og gi tilstrekkelig informasjon om moderasjonsordningen til de familiene som trenger det. Det er viktig med informasjon rettet mot lavinntektsfamilier generelt, men også i områder med svake levekår og i områder hvor det er en høy andel minoritetsspråklige familier. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett vil fortsatt informere ut mot skolene slik at det er best mulig kjennskap til moderasjonsordningen.

I bystyresaken ble det også vedtatt å innføre et pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO. Vedtaket er formulert slik:

*Fra skoleåret 2018/2019 innføres pilotprosjekt med gratis kjernetid for SFO på skoler som ligger i svake levekårssoner. Omfang av pilotprosjekt med gratis kjernetid i SFO, vil konkretiseres ved rullering av handlings- og økonomiplan 2018-2021. Pilotprosjektet vil bli evaluert etter 2 år.*

I tillegg ble følgende merknad vedtatt: *Bystyret er positiv til forsøk med gratis kjernetid i SFO. Bystyret mener at ordningen må gjøres mest mulig treffsikker, og ber om at det utredes systemer for gratis kjernetid som SFO/skole kan søke på for barn og foreldre som har behov for det. Det må utarbeides retningslinjer med kriterier for hvem som kan få en slik plass*

Pilotprosjekt med gratis kjernetid er vurdert, men gikk ut til fordel for innføring av generell moderasjonsordning i SFO. Generell moderasjonsordningen basert på husholdningsinntekt er ikke avhengig av bostedsbydel og/eller adresse, men gjelder for alle og er basert på familiens inntekt. De familiene med lavest husholdningsinntekt vil få gratis SFO plass. Det er derfor vurdert at generell moderasjonsordning er mer treffsikker enn gratis kjernetid, siden gratis kjernetid er geografisk avgrenset til levekårsområder. Den vil ikke fange opp mange som vil ha behov for ordningen som ikke bor i et område som skårer dårlig på levekårsindeksen.

Samtlige barneskoler med SFO har familier som får innvilget moderasjon etter husholdningsinntekt, men antall barn og familier varierer. En av ordningene har bare 2 barn som får innvilget moderasjon, mens den med flest har 58 barn som får innvilget moderasjon. Denne SFOen ligger også i en svak levekårszone. Ved en gjennomgang av skoletilhørighet for de familiene som har fått innvilget generell moderasjonsordning er det flest barn på de skolene som ligger i svake levekårssoner og færre barn i øvrige. Dette kan tyde på at ordningen med generell moderasjonsordning «treffer» de familiene som har mest behov på tvers av skoler og bydelsgrenser.

*Deltakelse i SFO 1-4 trinn etter skoleår: (grunnlagsdata fra grunnskolenes informasjonssystem).*

Skoleår	Antall barn i SFO	Deltakelse i SFO av totalt antall barn (prosent)	Andel barn i SFO med full plass	Deltakelse 1. trinn (prosent)	Deltakelse 2. trinn (prosent)	Deltakelse 3. trinn (prosent).	Deltakelse 4. trinn (prosent)
2015/2016	8876	74	65,4	90,9	88	75,6	37,5
2016/2017	8885	73,5	63,5	90,7	88,6	76,7	35,5
2017/2018	8681	71,8	61,9	91,2	88,2	75	33,5
2018/2019	8419	70,5	64	90,6	88,7	72,5	31,9

I vedtatt SFO sak er det en målsetting at deltakelsen i SFO skal øke. Flest mulig barn skal få mulighet til å delta på SFO og skal ikke ekskluderes fra ordningen grunnet familiens økonomiske situasjon. Deltakelsen blant de yngste barna på 1. og 2. trinn har de siste årene vært relativt stabil med en deltakelse på rundt 90 prosent på 1. trinn og i underkant av 90 prosent på 2. trinn. Det har vært en liten nedgang i andelen barn på 3. og 4. trinn som benytter seg av SFO.

Samtidig er det en markant dreining fra skoleåret 2017/18 til skoleåret 2018/2019 i at andelen som benytter seg av full plass i SFO har steget betraktelig fra 61,9 prosent til 64 prosent.

Kvalitets- og utviklingsarbeidet må fortsette slik at tilbudet imøtekommer forventningene til både barna og de foresatte. I SFO saken og i rammeplanen er det konkretisert at aktiviteter og innhold i SFO må tilpasses og differensieres ut fra barnas alder, interesser og forutsetninger. Samtidig må medinnflytelse over egen fritid sikres. Dette må følges videre opp for å sikre at tilbudet imøtekommer forventningene til både barna og de foresatte. Samtidig er kostnad og pris en viktig faktor når familier vurderer å benytte seg av SFO.

Det er en kort tidshorisonnt fra skoleåret 2017/2018 til skoleåret 2018/2019 til å vurdere utviklingen i deltakelse i SFO opp mot de kvalitetshevende tiltakene som er innført for SFO, deriblant innføring av rammeplan, moderasjonsordning og «Bergensmodellen for SFO». Det anbefales derfor å følge med utviklingen videre og rapporterte på dette i tilstandsrapporter og kvalitetsmeldinger.

### **Brukerundersøkelse og samarbeid hjem – SFO**

#### *Samarbeid hjem – SFO:*

Samarbeid hjem – SFO er et av områdene som er omtalt i rammeplanen ved siden av aktiviteter, og ledelse av SFO. Målsetting er at foresatte skal oppleve et godt samarbeid med skolefritidsordningen. I forbindelse med kvalitetsoppfølging i 2017 og 2018 har flere SFO og representanter fra FAU løftet frem dette området som et positivt kjennetegn med SFO.

SFO er en viktig arena i overgangen mellom barnehage og SFO/skole og foresatte skal oppleve at det er tett og godt samarbeid i overgangen som det også er formulert i rammeplanen. Hvert år holdes samlinger og fagdag rettet mot barnehager/SFO/skoler. September 2017 var Hilde Hogsnes hovedforedragsholder, med utgangspunkt i hennes doktorgradsavhandling «*Kontinuitet og diskontinuitet i overgangen fra barnehage til skolefritidsordning og skole*». 8. juni 2018 ble det arrangert fagdag i forbindelse med arbeidet rundt samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole i Bergen kommune. Tema var fokus på hvordan barnehage, SFO og skole kan skape sammenheng i faglig innhold når barnet starter på skolen. November 2018 ble det arrangert samlinger for barnehager, SFO og skoler. I samlingene i 2018 ble fokus rettet mot vennskap, fellesskap og sosial kompetanse og den røde tråden i arbeidet og planverket for barnehage, skole og rammeplanen for SFO.

Byrådsavdelingen har sendt forespørsel til rektorene på barneskoler med SFO om det gjennomføres for felles foreldremøter for skole og SFO ved oppstart av nytt skoleår. 43 av 66 SFO svarte på forespørselen og de aller fleste opplyser om at dette gjennomføres.

#### *Brukerundersøkelsen:*

Siden 2015 er det årlig gjennomført felles brukerundersøkelse for barnehage, skole og SFO. Brukerundersøkelsen for 2019 er gjennomført i perioden 13. februar til 5. mars 2019, og er gjennomført som en web-undersøkelse<sup>14</sup>. Formålet med undersøkelsen er å få økt forståelse av foresattes perspektiver og erfaringer med SFO. Resultatene fra brukerundersøkelsen vil være nyttige for kvalitetsarbeidet ved den enkelte SFO, samt gi et helhetlig bilde av barn og foresattes tilfredshet for alle SFO-ene i Bergen.

---

<sup>14</sup> <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/brukerundersokelser-for-barnehager-og-skolersfo/10832/article-153474>

Spørsmålene i undersøkelsen er utformet som utsagn der foreldrene ble bedt om å angi i hvilken grad utsagnet passer på en seks-punkts skala (6. «Passer helt» 1. «Passer slett ikke»). I tillegg var det mulig å krysse av for svaralternativet vet ikke/ikke relevant. Foresatte med barn i SFO fikk 10 ulike spørsmål om SFO som er delt på 3 ulike temaområder; innhold, trivsel og rammer.

Til spørsmålet «samlet sett er jeg fornøyd med SFO tilbudet til barnet mitt» svarer flere at de er fornøyd med SFO tilbudet sammenlignet med resultatet i 2018. Det er færre som er misfornøyde og flere som er fornøyde med SFO i 2019 enn i 2018.

Det har vært en positiv utvikling knyttet til spørsmålene om inne og utemiljø, eksempelvis lokaler, leker, materiell, skolegård, uteområde) enn det var i 2018. Det har i tillegg vært en positiv utvikling når det gjelder spørsmålene knyttet til innhold i SFO. Flere foresatte opplever at det er variert med leker og aktiviteter enn det var tidligere. De foresatte opplever også at barnet trives på SFO og resultatet er noenlunde likt med resultatet i brukerundersøkelsen fra 2018.

Samlet er foresatte til barn på 4. trinn i SFO noe mer tilfreds med tilbudet enn de øvrige trinnene.

Når det gjelder samlet tilfredshet er det sterkest sammenheng med spørsmålene; om barnet føler seg trygg og ivaretatt, trives, innhold og aktiviteter samt samarbeid mellom foresatte og SFO.

På tvers av skolene er det stor spredning i samlet tilfredshet:

- I 2018 var det 22 skoler (33 prosent av skolene) som hadde en tilfredshet på mindre enn 70, og 17 skoler (25 prosent av skolene) som hadde en tilfredshet på mer enn 78.
- I 2019 er det 19 skoler (28 prosent av skolene) som hadde en tilfredshet på mindre enn 70, og 19 skoler (28 prosent av skolene) som hadde en tilfredshet på mer enn 78.

Selv om det er en positiv utvikling fra 2018 til 2019 er det fremdeles stor spredning på samlet tilfredshet fra de ulike SFO. Resultater fra brukerundersøkelsen etterspørres ikke i kvalitetsoppfølgingen, men løftes likevel frem i noen møter for å drøfte foresattes tilfredshet ved ulike sider av SFO. Brukerundersøkelsen tas opp med FAU på den enkelte skole, og er tema i ledersamtalene mellom områdeleder fra byrådsavdelingen og rektorene på skolene.

Siden brukerundersøkelsen er foretatt kort tid etter implementering av rammeplanen vil det være viktig å følge opp resultatene etter noen år når endringene og implementering av rammeplanen er arbeidet videre med.